

УДК 811.133

*Стаття надійшла до редакції [Article received] – 13.07.2023 р.**Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]**Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 17.07.2023 р.**Оригінальність тексту [The originality of the text] – 100 %*<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2024.45.05>

ГЕНДЕРНІ ПРОВОКАЦІЇ У СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОМУ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОМУ ПІДХОДІ

Наталія Дмитрівна Ткаченко (Київ, Україна)

lbyjpfddh@ukr.net

кандидат філологічних наук

Статтю присвячено тактикам вербальних та невербальних гендерних провокацій. Новизна статті пояснюється першою спробою описати та класифікувати різновиди та форми жіночих та чоловічих провокацій, їхні суспільні, прагматичні та психологічні чинники. Головним суспільним чинником гендерної різниці вважається влада чоловіків у суспільстві, з причини їхньої фізичної переваги. На прикладі гендерних провокацій in vivo виявлена різниця комунікації чоловіків і жінок у розумінні гендерних відношень, оцінках, виразності, виборі тем, у невербальних засобах та ін. В наш час зростає ідеологічне відношення до гендерної мови. Комунікативні внутрішньогендерні та міжгендерні відмінності найвиразніше виявляються у соціопсихологічному аспекті мовлення зумовленому суспільними та національними міжособистісними відношеннями.

Ключові слова: гендерні відмінності, провокації, суспільство, психологія, конкуренція.

GENDER PROVOCATIONS IN SOCIOLINGUISTIC AND PSYCHOLINGUISTIC APPROACH

Nataliya D. Tkachenko (Kyiv, Ukraine)

lbyjpfddh@ukr.net

PhD (Philology)

The article deals with the manipulating tactics of the verbal and nonverbal gender provocations. The article novelty may be attributed to the first attempt to describe and classify the varieties and forms of the men's and women's provocations, their social, pragmatic and psychological factors. The object of the article is the men's and women's provocation communicative

(Current issues in sociolinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Gender Provocations in Sociolinguistic and Psycholinguistic Approach (in Ukrainian) [Genderni provokacii' u sociolingvistychnomu ta psyholingvistychnomu pidhodi]

© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

tactics. The concrete task is set to investigate the communicative verbal and nonverbal men's and women's provocation communicative tactics. Methods of gender provocations research cover sociolinguistic, psycholinguistic, cultural linguistic interpretation analysis of men's and women's communicative interaction in vivo. Power is believed the principal social factor of gender difference that can be explained by the men's physical force. Women are marked with the highest intra-gender and inter-gender competition in the struggle for their living and social needs. Women's communicative provocations to men include ambitious, soothing, encouraging sayings, and critical, insulting, depreciating, dishonoring sayings about women and with women aimed at competition and power. Men's provocations are mostly nonverbal – with eyes, actions, objects. Competition in both interpersonal and demographic women's policy influences the social and ethnic structure of the countries. In recent times the ideological attitude to gender language was increased. Gender provocations reveal men's and women's communication distinctions in understanding genders relations, evaluations, expressiveness, topics choice, nonverbal means, etc. The historical tendency of women's copying men's speech style, considerably worsened lately. The communicative intra- and inter-genders difference is observed mostly in socio-psychological communication aspect due to the social and national interpersonal relations.

Key words: *gender distinctions, provocation, social, psychological, competition.*

Вступ. Статтю присвячено тактикам вербальних та невербальних гендерних провокацій. Мова відтворює гендерні відмінності. Гендерна лінгвістика знаходиться на межі прикладної лінгвістики, лінгвістичної антропології, конwersаційного аналізу, культурологічних досліджень, вивчення жіночих медіа, феміністичної психології and гендерних досліджень, інтеракційної соціолінгвістики, лінгвістики, стилістики, соціолінгвістики, дослідження феміністичної реформи мови та медіа [10]. **Метою** статті є порівняльний та інтерпретаційний соціолінгвістичний, психолінгвістичний, лінгвокультурологічний аналіз провокацій чоловіків та жінок. **Об'єкт** статті становлять жіночі та чоловічі комунікативні провокації. **Конкретне завдання** полягає у спостереженні і аналізі провокацій чоловіків і жінок у живому мовленні. **Новизна** статті пояснюється першою спробою описати та класифікувати різновиди та форми жіночих та чоловічих провокацій, їхні суспільні, прагматичні та психологічні чинники.

Огляд наукової літератури. Дослідження гендеру в мові в соціолінгвістиці та працях з гендеру пов'язані з книгою Робін Лакофф Language and Woman's Place (2004) та її попередніми працями (1975, 1973). З 1970-х років проведені досить численні дослідження гендеру провідними вченими Deborah Tannen, Penelope Eckert, Janet Holmes, Mary Bucholtz, Kira Hall, Deborah Cameron, Jane Sunderland та ін.

(Актуальні питання соціолінгвістики [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Гендерні провокації у соціолінгвістичному та психолінгвістичному підході (Українською) [Genderni provokacii' u sociolingvistychnomu ta psyholingvistychnomu pidhodi]

© Ткаченко Н. Д. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Феміністський визвольний рух 1970х та 1980х років почав досліджувати зв'язок між мовою та тендером. Перші праці про гендерну мову поєднують лінгвістику, теорію фемінізму та політичну практику. Дослідники мали за мету відкрити зв'язок між використанням мови та гендерною асиметрією. З тих часів праці феміністів доводять вплив чоловіків та сексизму на мову. В 1975 році Робін Лакофф визначила “жіночий реєстр”, який, на її думку, сприяв підлеглий ролі жінок в суспільстві. Робін Лакофф стверджувала, що жінки тяжіють до вживання лінгвістичних форм, які відображують та посилюють їх роль як підлеглих. До таких форм належать запитання, їхня інтонація та “слабі” директиви [6; 4]. Це дослідження ставило запитання про мову яка здавалась чоловічою та визнавало існування гендерних відмінностей у мові. Після опублікування книги Робін Лакофф праці вчених наводили протилежні думки та розширили сферу дослідження мови гендерів. Том “Особливості мови гендерів та суспільна особистість”, виданий у 1995 році вважається головною працею про гендерну мову. Існує теорія дефіциту мови жінок, моделі гендерних розбіжностей та їх дефіциту в мові (1970); гендерну мову пов'язують з етносом, заняттям та ін. Останнім часом посилюється ідеологічне відношення до гендерної мови [10].

Основний зміст. Немає провідного методологічного підходу до гендерної лінгвістики [10]. Дискурсивний, постструктуралістичний, етнометодологічний, етнографічний, феноменологічний, позитивістський та експериментальний підходи до вивчення мови та гендеру являють собою, за словами Susan Speer, конкуруючими теоретичними та політичними припущеннями щодо розуміння дискурсу, ідеології та гендеру [8]. Вважають можливим поділити гендерні дослідження на дві головних галузі: мовленнєві варіанти асоційовані з певним гендером та суспільні норми та умови, які відтворюють гендерну мову (варіант мови або соціолект певного гендеру, іноді номінований гендерлектом) (за, Attenborough).

Оскільки гендерна мова пов'язана з соціологією, психологією, філософією та іншими науками, методи її вивчення мають уключати широку парадигму підходів: соціолінгвістичний, когнітивний та психолінгвістичний прикладну лінгвістику, лінгвістичну антропологію, конверсаційний аналіз, дослідження культури, мас медіа, психологію та гендерні дослідження, інтеракціоністську соціолінгвістику, стилістику [10]. Дослідження вербальних та невербальних провокацій чоловіків і жінок має розпочинатись із визначення їхніх суспільних характеристик та міжособистісної культури. Провокації як стимул комунікації грають позитивну та негативну роль в суспільстві, отже, мають бути виокремлені різновиди провокацій та визначені їхні

(Current issues in sociolinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Gender Provocations in Sociolinguistic and Psycholinguistic Approach (in Ukrainian) [**Genderni provokacii' u sociolingvistychnomu ta psyholingvistychnomu pidhodi**]© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

суспільні та психологічні чинники. Мають бути досліджені такі виміри як інтенційність (суспільна та психологічна), чинники простору і часу, рівень культури, вік провокуючих, зафіксований у провокаційних ремарках. Джанет Холмс використала інтроспективний аналіз як метод дослідження суспільних відмінностей чоловіків та жінок [4]. Методами цього дослідження слугували спостереження живого спілкування чоловіків і жінок, інтерпретаційний та порівняльний інтерактивний аналіз. Наше знання спільних мотивів людей робить порівняльний інтерпретаційний аналіз комунікації чоловіків та жінок методом виявлення гендерних когнітивних суспільних, суб'єктивних та культурних стосунків [за, Dijk]. З цією ціллю до вивчення гендерної мови був частково застосований квалітативний контент аналіз (M. Willey, S. Kingsberry, H. Hartay, A. Clarc, J. Woodward).

Багато вчених не бачить різниці в комунікації жінок та чоловіків. Інші вчені стверджують, що гендерні ознаки є результатом виховання, наприклад, що людина не народжується жінкою, а стає нею (Beauvoir) маючи на увазі виховання, догляд за собою та ін. Суспільне життя, оволодіння жінками практично усіма професіями та заняттями чоловіків поєднує погляд на спільні риси гендерної мови. Гендерна різниця пояснюється вихованням та освітою (Beauvoir). Мова є засобом утворення та існування гендерної різниці у виборі тем, слів, модальності, манери презентації подій дещо різним гендерним способом [2, за, Jespersen]. Суспільний стереотип визначає використання жінкою мови для відображення почуттів та емоцій, а стереотипне використання мови чоловіками включає відображення влади та статусу серед інших осіб [9]. Психолінгвістичну відмінність комунікативного стилю чоловіків і жінок вбачають у стилі доповіді, повідомлення чоловіків та стилі рапорту жінок [9]. Вчені West, Candace; Zimmerman, Don. (1983) спостерігали патріархальність та сексизм, що підтримуються гендерною мовою. Висловлення жінки про матріархат навело мене на думку щодо провідної ролі жінок у міжгендерних контактах, у провокаціях включно, у зв'язку із бажанням більшості жінок мати сім'ю, нерідко замість роботи.

М. Карват, зокрема, вважає відсутньою різницю між провокаціями жінок та чоловіків [5]. Чоловіки й жінки природно провокують один одного фізичною різницею а також можливістю соціального статусу одруження. Гендерні провокації відтворюються вербальними та невербальними засобами: зовнішністю, відчуттями, потребами, відношенням та ін. Спостереження вживу демонструють цікавість гендерних дітей з самого раннього віку. Дівчатка дивляться на хлопчиків, посміхаються їм, намагаються розмовляти та наблизитись до них, а хлопчики

(Актуальні питання соціолінгвістики [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Гендерні провокації у соціолінгвістичному та психолінгвістичному підході (Українською) [Genderni provokacii' u sociolingvistychnomu ta psyholingvistychnomu pidhodi]

© Ткаченко Н. Д. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

поводять себе сором'язливо. Такі приклади доводять провокації гендерних дітей, спричинені різним зовнішнім виглядом та підсвідомим сприйняттям. Підлітки та молодь намагається притримуватись популярного жаргону не дуже приємних та досить непристойних слів, провокуючи один одного на негативні реакції.

Отримані результати, їх обговорення. Незважаючи на обмеженість та одноманітність висловів, більша частина уживаного словника відрізняється за гендерними ознаками у зв'язку із фізичними та побутовими відмінностями, завантаженням дівчачого словника назвами прикрас, засобів догляду, солодощів, Оскільки суспільне життя конкурентне, то дівчачі провокації уключають хизування одягом, предметами та ін. у своєму середовищі та перед хлопцями. Хлопці провокують один одного гаджетами, технікою, спортом та ін. Когнітивні тактики гендерної мови дітей уключають самопрезентацію, демонстративність, провокацію та ін. Пізніше головною метою гендерного провокування стає сумісне життя, а результатом – ранні діти. Останнім часом ця тенденція зростає, а мова як і життя дітей та дорослих втрачає моральність.

Жінки історично є найбільш адаптивною частиною суспільства за їхньою фізіологією, роллю в суспільстві та сімейними обов'язками. Вони також найбільш конкурентні в усьому між собою та у пошуку чоловіка придатного для створення сім'ї. Тому їхня мова часто відтворює їхнє бажання показати себе найкращою з усіх, негативно зображує інших жінок і демонструє дружнє та любовне відношення до чоловіків. Когнітивні тактики провокування уключають вплив на партнера, жінки прагматично маніпулюють розумом чоловіка заохочуючи його на контакти заради забезпечення стабільних відношень і матеріальної вигоди.

Жіночі провокації, спрямовані на чоловіків, охоплюють могутній арсенал невербальних засобів: зовнішність, одяг, та ін. Комунікативними засобами провокування чоловіків є погляд, посмішка, ущипливе слово, поза та ін. Провокації жінок, спрямовані на привертання уваги чоловіків, нерідко використовують непрямі натяки, міміку, погляд, психологічний вплив та ін. Отто Єсперсен у розділі "The Woman", у своїй книзі *Language: Its Nature and Development, and Origin* (1922) писав про "домінантний підхід" і приписував вирази гніву чоловікам, а вирази щастя жінкам [2, за Єсперсен]. Жінки відображають радість з чоловіками тому що чоловіки переважно цікавляться самодостатніми жінками, які радують їх, ніж нещасливими жінками, з якими їм сумно. Жінки, задоволені життям, люблять виявляти радість перед іншими жінками згідно вислову *посмішка на пащі у тигра*. Таким способом

(Current issues in sociolinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Gender Provocations in Sociolinguistic and Psycholinguistic Approach (in Ukrainian) [Genderni provokacii' u sociolingvistychnomu ta psyholingvistychnomu pidhodi]© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

жінки демонструють свою перевагу над іншими жінками.

Дискурсивні тактики (Grice, 3) уключають прагматичний естетичний, суспільний, психологічний вплив, стандарти ввічливості, стилістичні засоби іронії, кооперації, інтересу [1, за, Leech], критика містить імпліцитні директиви як спонування до дії [1]. Мета жінки у дискурсі – переконати партнера у своїй виключності, дружелюбності, інформативності, співчутті (правдивій або неправдивій), сучасних поглядах, своїй важливості як одній із більшості. Конкуренція жінок уключає суспільні тактики критики інших жінок, їхнього способу життя, провокування чоловіків проти жінок.

Операція контрастування як засіб інтеракції (Ch. Osgood) виявляє тактику жінок у приниженні інших жінок, демонстрації своїх переваг у бінарних лексичних опозиціях *позитивна-негативна, адекватна-неадекватна, нормальна-ненормальна, сучасна-не сучасна, корисна-не корисна* та ін. Така порівняльна критика провокує брутальні вислови чоловіків про жінок, брутальну поведінку з ними і, навіть, злочини. Жіноча мовленнєва поведінка ґрунтується на стереотипах більшості, перекрученні фактів, копіюванні чоловічого не етикетного лексику, змішенні національного та суспільного. Отже, жінки протиставляють жінок, не протиставляють чоловіків, але провокують їх проти інших жінок.

Жінки переважно підкоряються чоловікам з прагматичних та емоційних причин але ненавидять підкорятись жінкам та використовують усяку можливість встановити або продемонструвати свою владу над ними. Наприклад, жінка кидає своє пальто біля вас на лаву для того, щоб ви його стерегли або каже, що ви комусь там повинні мити підлогу, жінка може не відповідати мені на запитання, а відповісти на нього іншій жінці. Амбіційна жінка може бабахнути дверима майже на вас або прослизнути у черзі в магазині перед вами або наштовхнути візок ззаду на вас. Жива практика переконує в існуванні суспільних та національних провокацій як різновиду агресії, яка пояснюється історичною суспільною і національною нерівністю людей. Тому ми не погоджуємось із думкою О. Єсперсена про те, що “жінки менше піклуються владою та більше створенням та підтриманням відношень” [2, за Jespersen].

Твердження О. Генрі, що саме рука жінки “картає світ”, розкриває вплив жінок на суспільство. Жінки правлять суспільством через посередництво чоловіків протиріччями, протиставленнями, звинуваченнями, висміюванням інших жінок задля завоювання уваги та послуг чоловіків. Провокації жінок, зумовлені конкуренцією, використовують засоби, наведені у казці Л. Керола “Аліса в країні чудес”: *амбіція,*

(Актуальні питання соціолінгвістики [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Гендерні провокації у соціолінгвістичному та психолінгвістичному підході (Українською) [Genderni provokacii' u sociolingvistychnomu ta psyholingvistychnomu pidhodi]

© Ткаченко Н. Д. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

відволікання, спотворення та глузування [11, р. 141]. Таким приватними тактиками жінки руйнують позитивні суспільні стереотипи патріотизму, національності, краси, любові та створюють замість них негативні та адаптивні стереотипи типу “просто жити”, відвертають увагу чоловіків від жінок, щоб забезпечити себе чоловіками, які заслуговують на їхню увагу.

Психологи MacNeil, Sheila; Byers, E. Sandra класифікували агресії, які можна вважати провокаціями, за трьома типами: прямими, міжособистісними та суспільними засобами. Непряма агресія, типова більше для жінок, здійснюється прихованими намаганнями спричинити страждання жертві, наприклад, “плітками, віддаленням або ігноруванням жертви. Міжособистісна агресія більш рішуча в намірах, наприклад, загроза закінчити дружбу або розповсюдження чуток. Третій тип агресії – суспільна агресія спрямована на підрив самооцінки, суспільного статусу у формах вербального відмежування, негативного виразу обличчя або рухів тіла та прямих форма – чуток або суспільної ізоляції” [7] Відзначено, що третій тип агресії типовий для чоловіків та жінок молодого віку. Жінки більше тяжіють до групової агресії вказаними засобами, а чоловіки надають перевагу особистому глузуванню, брутальній мові, провокаційним порадам, погрозам.

Культура неначе зникає з комунікації, жінки копіюють низьку культуру чоловіків у зв'язку з поширенням стереотипу розбещеної поведінки. Етнопсихологічна лексика спостерігається у висловленнях-послугах, де національне замінюється на суспільне, наприклад: *вона старого зразку* (реакція чоловіка на обличчя жінки). Національна специфіка зовнішності, одягу може провокувати жінок іншої національності, викликаючи їхні негативні зауваження. Схожість спілкування жінок та чоловіків виявляється у використанні популярного жаргону та брутальних слів як “норм соціальної інтеракції” (термін Куранової). Інтроективне інтерпретування жінками почуттів інших людей через свої власні або перенесення їх на інших людей буває нерідко помилковим. Жінки розглядають жінок іншої національності через “культурні окуляри” своєї культури як міри інших культур [1], применшуючи та ігноруючи інші системи цінностей та норм. Етнічні провокації жінок розрізняють народи за національністю або безпосередньою назвою *Вона українка*, або за традиціями: *Вона та, що варить борщ*, вірогідно, очікуючи негативну репліку.

Чоловіки відрізняються від жінок світоглядом, волевиявленням здійснювати владу, динамічним мисленням, нетерпінням і реактивністю “чоловіки більше турбуються про свій статус” [1, за Jespersen]. Жінки можуть провокувати чоловіків

(Current issues in sociolinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Gender Provocations in Sociolinguistic and Psycholinguistic Approach (in Ukrainian) [Genderni provokacii' u sociolingvistychnomu ta psyholingvistychnomu pidhodi]

© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

змаганням у лінгвістиці “Чоловік більш повільний, нерішучий” [1, р. 6, за Jespersen]. Чоловіки розмовляють більш конкретно, більше лаються, а жінки намагаються бути ввічливими та виразними, вони воліють використовувати “мову клопотання” (різновид мови, зміненої для спілкування з дітьми молодшого віку) оскільки вони нерідко є першими опікунами (Hess, Adams, Kleck). “Домінування чоловіків у мовленні, пов’язане з Моделями Домінування (1980-1990s), згідно яких підхід до рівності відносить чоловіків та жінок до різних “субкультур” оскільки вони виховувались в них з дитинства. Чоловіки вважають владу більшим пріоритетом, їхні комунікативні стилі відображують їхнє бажання підтримувати свій статус у відношеннях” [9].

Жінки мають підкорятись історичним неписаним законам поведінки, встановлених чоловіками. Розглядання дружиною інших чоловіків, посмішка та розмова з іншим чоловіком може провокувати чоловіка на звинувачення та скандал. Погляд, посмішка жінки можуть спровокувати незнайомого чоловіка, і він може слідувати за нею деяку відстань. Чоловіки не люблять балакучих жінок, а жінки ненавидять мовчазних чоловіків та їхні розмови про дружин і нічого не розголошують про своїх чоловіків та відношення з ними. “Стереотипний стиль мовчазного спілкування чоловіка провокує жінок, а жіночий високий голос, емоційне мовлення сприймається чоловіком як агресія. Таке сприйняття створює уявлення, що жінки й чоловіки мають протилежний комунікативний стиль, таким чином утворюючи суспільний стереотип непорозуміння чоловіків і жінок” [9]. Чоловіки відрізняються удаваною стриманістю, егоїзмом та, в той же час, прагматизмом, вразливістю та негативною реактивністю. У чоловічій компанії чоловіки можуть встановлювати дружні контакти, нерідко пропонуючи сигарети або напої, а інші влаштовують суперечки, “з’ясовують відношення” комунікативними та не комунікативними методами. Чоловіки провокують жінок на спілкування оскільки сама присутність жінок провокує їх на емоційність та діяльність. Прагматичні інтенції у провокуванні жінок пояснюються історичними чинниками пошуку дружини для стабільного життя, обслуговування або й офіційної посади. Провокування жінок на ініціативу в стосунках пояснюється бажанням уникнути відповідальності, але закон історично захищає жінку як жертву чоловіка. Війна загострила почуття чоловіків та після страхіть фронту вони частіше жорстоко поводяться з жінками.

Провокування чоловіками жінок для контактування з ними є особливою пристрасною чоловіків, але, з причини їхніх амбіцій, сором’язливості або інших

(Актуальні питання соціолінгвістики [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Гендерні провокації у соціолінгвістичному та психолінгвістичному підході (Українською) [Genderni provokacii' u sociolingvistychnomu ta psyholingvistychnomu pidhodi]

© Ткаченко Н. Д. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

почуттів, їхні відомі провокаційні засоби переважно невербальні: мовчазність, (напружений) погляд, об'єкти, наприклад, автомобіль, поряд якого вони чекають на охочих побалакати з ними. Мовчазність чоловіків не сприяє комунікації.

Провокація буває злочинною зброєю чоловіка у психологічному насильстві, зокрема, у сім'ї. Провокуючи дружину виявляти сильні емоції у гучному мовленні, нервуванні, суперечках він звинувачує її у психічному захворюванні задля присвоєння її житла та майна. Інша провокація – використання газлайтингу: нарікання на погіршення пам'яті дружини, занурюючи її у розпач та невпевненість у собі, і вона починає думати, що й насправді хвора. Така ж інтенція поєднує жінок мобінгом у цькуванні сусідки або співробітниці, що свідчить про історичні злочинні корені частини суспільства.

За соціалізму чоловіки дотримувались етикетних традицій і намагались не лаятись брутально у близькості жінок. Сучасні чоловіки нерідко неетичні, практикують словоблуддя поблизу жінок, люблять “виховувати”, “повчати” чому не треба. Хлопці за прикладом чоловіків поганяють жінок на вулиці брутальними словами і вибачаються лише після зауваження. Оскільки чоловіки подають приклад жінками, то й останні тяжіють до подібної мовленнєвої поведінки.

Висновки дослідження. Комунікативні гендерні провокації уособлюють міжособистісну та суспільну конкуренцію чоловіків і жінок. Мовні та немовні провокації жінок зумовлені життєвими і суспільними потребами, демонструють внутрішньогендерну й міжгендерну суспільну та національну конкуренцію за чоловіків і владу над ними та іншими жінками. Різновиди жіночих провокацій по відношенню до чоловіків уключають психофізичні тактики піклування, підкорення, критику інших жінок. Провокації чоловіків переважно немовні – очні, дійові, предметні. На прикладі гендерних провокацій виявлена когнітивна різниця комунікації чоловіків і жінок у розумінні гендерних відношень, в оцінках, виразності, виборі тем, невербальних засобів та ін. Спостерігається історична тенденція жінок копіювати чоловічий стиль мовлення, значно погіршений та обмежений в останні часи. Комунікативні внутрішньогендерні та міжгендерні відмінності найвиразніше виявляються у соціопсихологічному аспекті мовлення, зумовленому суспільними та національними міжособистісними відношеннями.

Література:

1. Куранова, С. І. *Основи психолінгвістики*: підручник (Київ: Академія, 2012). URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bistream/123456789/18655/1/psycholingv.pdf>.

(Current issues in sociolinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Gender Provocations in Sociolinguistic and Psycholinguistic Approach (in Ukrainian) [Genderni provokacii' u sociolingvistychnomu ta psycholingvistychnomu pidhodi]

© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

2. Burr, E. Die vorläufer 8 p. Otto Jespersen's "The Woman", a chapter in his book.
3. Jespersen, O. *Language: Its Nature, Development and Origin* (London: Allen and Unwin, 1922): 237-254. URL: <https://home.uni-leipzig.de/burr/Gender/Material/pdf/Jespersen.pdf>
4. Dijk, T. A. Van. *Dialogue and cognition. Problems and Aims* (2022): 1-17. URL: [http://www.discourses.org/Old Articles/Dialogue%20Cognition. pdf](http://www.discourses.org/Old%20Articles/Dialogue%20Cognition.pdf) 11.03.
5. *The Handbook of Language and Gender*, ed. by Janet Holmes and Miriam Meyerhoff (Blackwell Publishing Ltd., 2003).
6. Karwat, M. Theory of Provocation. In *Light of Political Science*, transl. by Mikołaj Golubiewski. *Studies in politics, security and society* 44 (University of Warsaw, 2022).
7. Lakoff, R. Language and Woman's Place. (1973) Source: *Language in Society* 2 (1): 45-80. URL: [https:// web. stanford.edu/ class/ linguist156/ Lakoff_1973.pdf](https://web.stanford.edu/class/linguist156/Lakoff_1973.pdf).
8. MacNeil, Sheila, Byers, E. Sandra. Role of Sexual Self-Disclosure in the Sexual Satisfaction of Long-Term Heterosexual Couples. *Journal of Sex Research* 46 (1) (2009): 3–14.
9. [Speer, S. Introduction: feminism, discourse and conversation analysis](#). In *Gender talk: feminism, discourse and conversation analysis*, Speer, Susan A. (ed.) (London New York: Routledge. 2005): 7–8.
10. Tannen, D. [You just don't understand: women and men in conversation](#) (New York, NY, 1990).
11. Language and gender. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Language_and_gender
12. Carroll, L. *Alice's Adventures in Wonderland*, 1979.

References:

1. Kuranova, S. I. Osnovy psicholingvistiki [Psycholinguistics Fundamentals]. (Kyiv: Akademia. URL: [https:// evnuir.vnu.edu.ua/ bistream/123456789/ 18655/1/psycholingv.pdf](https://evnuir.vnu.edu.ua/bistream/123456789/18655/1/psycholingv.pdf)).
2. Burr, E. Die vorläufer 8 p. Otto Jespersen's "The Woman", a chapter in his book.
3. Jespersen, O. *Language: Its Nature, Development and Origin* (London: Allen and Unwin, 1922): 237-254. URL: <https://home.uni-leipzig.de/burr/Gender/Material/pdf/Jespersen.pdf>
4. Dijk, T. A. Van. *Dialogue and cognition. Problems and Aims* (2022): 1-17. URL: [http://www.discourses.org/Old Articles/Dialogue%20Cognition. pdf](http://www.discourses.org/Old%20Articles/Dialogue%20Cognition.pdf) 11.03.
5. *The Handbook of Language and Gender*, ed. by Janet Holmes and Miriam Meyerhoff (Blackwell Publishing Ltd., 2003).
6. Karwat, M. Theory of Provocation. In *Light of Political Science*, transl. by Mikołaj Golubiewski. *Studies in politics, security and society* 44 (University of Warsaw, 2022).
7. Lakoff, R. Language and Woman's Place. (1973) Source: *Language in Society* 2 (1): 45-80. URL: [https:// web. stanford.edu/ class/ linguist156/ Lakoff_1973.pdf](https://web.stanford.edu/class/linguist156/Lakoff_1973.pdf).
8. MacNeil, Sheila, Byers, E. Sandra. Role of Sexual Self-Disclosure in the Sexual Satisfaction of Long-Term Heterosexual Couples. *Journal of Sex Research* 46 (1) (2009): 3–14.
9. [Speer, S. Introduction: feminism, discourse and conversation analysis](#). In *Gender talk: feminism, discourse and conversation analysis*, Speer, Susan A. (ed.) (London, New York: Routledge. 2005): 7–8.
10. Tannen, D. [You just don't understand: women and men in conversation](#) (New York, N.Y, 1990).
11. Language and gender. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Language_and_gender
12. Carroll, L. *Alice's Adventures in Wonderland*, 1979.

(Актуальні питання соціолінгвістики [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Гендерні провокації у соціолінгвістичному та психолінгвістичному підході (Українською) [Genderni provokacii' u sociolingvistychnomu ta psycholingvistychnomu pidhodi]

© Ткаченко Н. Д. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net